

Avledninger

Med avledning mener en et ord som er laget av et annet ved at det har fått tillagt et affiks. Det nye ordet har altså både rotmorfem og avledningsmorfem. Avledningsmorfemene er av to typer: prefiks som stilles foran rota og suffiks som stilles etter. Det er også mulig å kombinere begge med ei rot. Avledningsmorfemene er bundne morfem og kan ikke stå alene som sjølstendige ord.

De ulike avledningsmorfemene har ikke alltid samme betydning når de kombineres med ei rot. I "bakeri" indikerer "-eri" et sted hvor man baker, men "lotteri" betyr salg av lodd. Samme betydning kan også uttrykkes ved hjelp av flere affiks. Det finnes f.eks. flere prefiks som har en negativ eller nedsettende (pejorativ) betydning: "u-tørst, a-moralsk, in-kompetent, dis-harmoni". Affiksene kan også legges til rotmorfem fra ulike ordklasser: "baker" er laget av verbet "å bake", mens "bergenser" er laget av substantivet "Bergen".

Avledningsmorfemene kan deles inn i tre grupper:

1. Avledningsmorfem av nordisk opphav.
Eksempler på dette er "u-, sam-" ("uvenn, samhold").
2. Avledningsmorfem av germansk opphav
Blant disse finner en prefiksene "be-" og "for-" ("betale, forsvare"), av suffiks kan nevnes "-bar, -inne" ("kjørbar, keiserinne").
3. Avledningsmorfem av gresk, latinsk eller annet opphav.
Dette er ei tallrik gruppe, og affiksene her tilhører det internasjonale vokabularet. Eksempler på prefiks er det greske "anti-" og det latinske "pro-" ("antimilitarisme, produsere"). Av suffiks finner en bl.a. gresk "-ikk" og det latinske "-al" ("matematikk, kommunal").